

RAZVOJ PREDUZETNIŠTVA KAO PRETPOSTAVKA EKONOMSKOG RAZVOJA BIH

Ajla Mrnjavac
Irma Efendić Adžajlić

FORUM LIJEVE INICIJATIVE

Razvoj preduzetništva kao pretpostavka
ekonomskog razvoja BiH

Ajla Mrnjavac, Irma Efendić Adžajlić

Sarajevo, 2017.

Ova publikacija je urađena uz pomoć Međunarodnog centra Olof Palme.

Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Udruženja Forum lijeve inicijative. Forum lijeve inicijative ne garantuje tačnost podataka koji su izneseni u ovoj publikaciji. Sva prava zadržana od Foruma lijeve inicijative.

Sadržaj

Uvod	6
Komplikovane i skupe procedure za osnivanje preduzeća	8
Nedostatak preduzetničke infrastrukture	12
Programi za podršku samozapošljavanju u BiH	14
Uticaj preduzetničke aktivnosti na ekonomski rast	17
Iskustva u zemljama EU	17
Preporuke.....	19
Ujednačavanje i pojednostavljene procedura za osnivanje preduzeća	20
Poreske olakšice za preduzetnike početnike sa fokusom na mlade	22
Finansiranje preduzetničkih/startup poduhvata	22
Biznis inkubatori/akceleratori, tehnološki parkovi.....	23
Literatura.....	26

Uvod

U poslovnom svijetu današnjice jedan od najčešće korištenih pojmova je upravo termin startup (startup kompanija ili startup poduhvat). Iako postoji niz definicija koje određuju pojam startup, jedna od najboljih je da je to preduzetnički poduhvat koji teži inovacijama i rješavanju određenih problema koje pogađaju određenu ciljnu grupu. Može biti osnovan u formi kompanije, partnerstva ili organizacije. Najčešće se veže za tehnološke firme iako nije isključivo vezan za njih, a vrijedi za sve koncepte koji uključuju inovaciju, rast i pronalazak stabilnosti u poslovnom okruženju. Važno je napomenuti da startup kompanije nisu isključivo vezane za IT sektor, te da postoje startup kompanije iz svih oblasti poslovanja, a ono što im je zajedničko jesu inovacije u poslovanju.

Iako novoosnovana mala preduzeća imaju dosta sličnosti sa startup kompanijama važno je razlikovati ova dva pojma. **Startupi teže inovacijama i istražuju nepoznate i inovativne poslovne modele na tržištu dok mala preduzeća posluju na već ispitanom i zreom tržištu i u tom kontekstu posluju.**

Njihov potencijal za brzi rast je u velikoj mjeri ograničen dok je kod startupa taj rast upravo ono što ga definira i određuje uspjeh startup poduhvata. Neki od najpoznatijih startupova su Amazon, Uber, Google itd. Ova javna politika neće se isključivo baviti startup poduhvatima, već će se

jednim dijelom baviti i rješenjima za osnivanje malih i srednjih preduzeća te finansiranjem i podrškom za ista.

U kontekstu Bosne i Hercegovine pojam startup kompanija je relativno nov iako postoje individualna nastojanja da se startupi populiziraju (Networks Sarajevo, Tehnološki park SPARK Mostar). Međutim, to još uvijek nije dovoljno da bi napravili neki značajan iskorak i uključili se u globalne tokove iz ove oblasti i na taj način zaposlili veliki broj mladih te zaustavili njihov masovni odlazak iz zemlje. Također, veća preduzetnička aktivnost koja može rezultirati spajanjem preduzetnika iz Bosne i Hercegovine sa globalnim tržištima, finansijama i tehnologijama može biti jedan od rješenja velike stope nezaposlenosti.

Ono što je problematično i čime će se ova politika u najvećoj mjeri baviti je nepostojanje pravnog okvira koji prepoznaje ovakav vid poslovanja (startup), komplikovane i skupe administrativne procedure za otvaranje kompanija, zatim osnivanje inkubatora i akceleratora i tehnoloških parkova koji bi, u značajnoj mjeri, pomogli razvoju novoosnovanih preduzeća, zatim mjere usmjerene na olakšavanje preduzetnicima početnicima da pokrenu vlastiti posao u vidu startupa ili malog preduzeća, te osiguravanje početnih finansijskih sredstava od svih nivoa vlasti koje su usmjerene na ulaganje u ovu vrstu poslovnih poduhvata.

Komplikovane i skupe procedure za osnivanje preduzeća

Bosna i Hercegovina ne može se pohvaliti dobrom preduzetničkom klimom. Problemi na koje preduzetnici početnici obično nailaze su komplikovane i skupe administrativne procedure, veliki fiskalni i parafiskalni nameti na privrednike, nedostatak povoljnih programa kreditiranja, nelojalna konkurencija itd. Svemu navedenom ide u prilog *Doing Business* izvještaj Svjetske banke za 2017. koji mjeri lakoću poslovanje u nekoj zemlji, a prema kojem se BiH nalazi na 81. poziciji od ukupno 190 zemalja. BiH je nazadovala za dvije pozicije u odnosu na prošlogodišnji izvještaj i na najlošijem je mjestu u odnosu na region.

Prema ovom izvještaju i indikatoru koji mjeri započinjanje biznisa, BiH je rangirana na 174. mjestu jer da biste otvorili preduzeće potrebno je da prođete 12 procedura i sačekate u prosjeku 65 dana. Na dobijanje građevinske dozvole potrebno je čekati 179 dana i proći 15 procedura. Uvođenje struje je također loš segment gdje smo rangirani na 123. mjestu, a potrebno je 125 dana i osam procedura.

Pregled koraka za osnivanje d.o.o. i troškova

Korak 1	Sastavljanje osnivačkog akta	
Federacija BiH	Notarska obrada	450,00 KM
Republika Srpska	Ovjeravanje osnivačkog akta	4,95 KM
	Ovjera ličnih dokumenata	2,00 KM
Brčko Distrikt	Notarska obrada	450,00 KM

Korak 2	Uplatiti osnivački kapital
Federacija BIH	1000,00 KM
Republika Srpska	1,00 KM
Brčko Distrikt	2000,00 KM

Korak 3	Registracija privrednog društva
Federacija BIH	Registracija kod općinskog suda
	Sudska taksa 320,00 KM
	Objava u Službenim novinama 150,00 KM
Republika Srpska	Registracija privrednog društva – jednošalterski sistem APIF
	Ovjera ličnih dokumenata 10,00 KM
	Prva registracija preduzeća besplatna
	Taksa APIF 35,00 KM
	Objava u Službenom glasniku 7,00 KM
Brčko Distrikt	Registracija kod općinskog suda 500,00 KM

Korak 4	Izrada pečata
Federacija BIH	30,00 KM
Republika Srpska	40,00 KM
Brčko Distrikt	30,00 KM

Korak 5	Dobijanje statističkog, ID broja i šifre djelatnosti
Federacija BIH	Kopiranje i ovjera dokumentacije Cca 30,00 KM
Republika Srpska	-
Brčko Distrikt	Kopiranje i ovjera dokumentacije Cca 30,00 KM

Korak 6	Prijava u sistem PDV-a
Federacija BIH	Administrativna taksa + kopiranje + ovjera Cca 50 KM
Republika Srpska	Posjeta Upravi za indirektno oporezivanje BIH za obavljanje pdv registracije (carinske, akcizne ili špediterske), taksa 40KM
Brčko Distrikt	Administrativna taksa + kopiranje + ovjera Cca 50 KM

Korak 7	Otvaranje transakcijskog računa u banci
Federacija BIH	Kopiranje + ovjera dokumentacije Cca 30 KM
Republika Srpska	-
Brčko Distrikt	Kopiranje + ovjera dokumentacije Cca 30 KM

Korak 8	Prijavljivanje društva i zaposlenih u poresku upravu
Federacija BIH	Nema troškova
Republika Srpska	-
Brčko Distrikt	Nema troškova

Korak 9	Podnošenje zahtjeva za inicijalnu fiskalizaciju
Federacija BIH	fiskalizacija + fiskalni uređaj Cca 700 KM

Republika Srpska	-
Brčko Distrikt	fiskalizacija + fiskalni uređaj Cca 700 KM

Korak 10	Podnošenje izjave o ispunjavanju tehničkih uvjeta za početak obavljanja djelatnosti (poslovni prostor) nadležnom općinskom ili kantonalnom organu (zavisno od djelatnosti)
Federacija BIH	Nema troškova
Republika Srpska	-
Brčko Distrikt	Nema troškova

UKUPNO TRAJANJE I CIJENA	
Federacija BIH	<i>Trajanje: 30 do 60 dana</i> <i>Osnivački kapital: 1000,00 KM</i> <i>Administrativni troškovi: 1060,00 KM</i> <i>Fiskalizacija: 700,00 KM</i> <i>Ukupno: 2760,00 KM</i>
Republika Srpska	<i>Trajanje: 5 dana</i> <i>Ukupno: 139,95</i>
Brčko Distrikt	<i>Trajanje: 30 do 60 dana</i> <i>Osnivački kapital: 2000,00 KM</i> <i>Administrativni troškovi: 1090,00 KM</i> <i>Fiskalizacija: 700,00 KM</i> <i>Ukupno: 3790,00 KM</i>

Iz tabele iznad vidljivo je da je u Republici Srpskoj napravljen pomak u pogledu olakšavanja procedura za osnivanje

preduzeća u smislu troškova i trajanja same procedure, dok u ostatku BiH situacija nije nimalo obećavajuća.

Trenutni zakonodavni okvir usporava proces registracije i na samom početku stvaraju se teške finansijske obaveze preduzetniku početniku.

Također, preduzetniku početniku je na raspolaganju registracija obrta u FBiH i Distriktu Brčko čija registracija je jednostavnija i jeftinija (troškovi cca 700, KM sa inicijalnom fiskalizacijom). Međutim, u ovom slučaju djelatnosti su ograničene i preduzetnik odgovara cjelokupnom imovinom. U Republici Srpskoj postoji institut samostalnog preduzetnika koji se može otvoriti za tri dana za 32 KM, također, djelatnosti koje se mogu registrovati su ograničene i samostalni preduzetnik odgovara cjelokupnom imovinom dok kod d.o.o. odgovornost je ograničena do osnivačkog kapitala.

Nedostatak preduzetničke infrastrukture

Poslovni inkubatori dio su preduzetničke infrastrukture koji predstavljaju specijaliziranu institucionalnu podršku startup preduzetničkim poduhvatima i isključivo su fokusirani na potrebe preduzetnika početnika. U početnom periodu inkubatori pružaju značajan oslonac početnicima kojima nerijetko nedostaju sredstva, znanje i iskustvo koje može nadomjestiti poslovni inkubator.

U Bosni i Hercegovini postoje inkubatori sa vrlo različitim načinima organizovanja i utvrđeno je da na cjelokupnoj teritoriji BiH ima dvanaest (12) poslovnih inkubatora koji su, prema podacima *Mreže za ekonomski razvoj BiH*, u periodu od 1998. godine generirali oko 160 preduzeća i stvorili 1304 radna mjesta.¹ Analizom ovih podataka dolazimo do zaključka da je u prosjeku proces inkubacije novoosnovanim preduzećima bio dostupan za samo 8 kompanija na godišnjem nivou, što je relativno malo s obzirom na to da u BiH skoro dvije trećine stanovništva je nezaposleno.

Također, problematično je i finansiranje inkubatora i njihova održivost koja nije sistemski riješena i ne postoji sveobuhvatan, dugoročan i sistemski program njihove podrške od strane vlasti iako su inkubatori veoma značaj instrument lokalnog ekonomskog razvoja. Prema postojećoj analizi, održivost poslovnih inkubatora u BiH prepuštena je isključivo osnivačima, koji su u osam slučajeva općine i Vlada (Brčko Distrikt), a u preostala četiri slučaja, to je nevladin sektor. Ostali nivoi vlasti i fondovi za podršku razvoju preduzetništva nisu se uključivali u formiranje poslovnih inkubatora, finansiranje održivosti postojećih, niti su programski i finansijski podržavali formiranje novih poslovnih inkubatora.

Za razvoj startup poduhvata koji su fokusirani na informacione tehnologije i inovativne poslovne koncepte važan dio preduzetničke infrastrukture su i tehnološki parkovi kao mjesto na kojem se povezuju stručnjaci i preduzetnici koji žele ostvariti svoje poslovne poduhvate utemeljene na novim

¹Izvor: http://www.poslovnookruzenje.ba/news/4/*

tehnologijama. U Bosni i Hercegovini postoji samo jedan tehnološki park sa sjedištem u Mostaru, INTERA tehnološki park koji je sa radom počeo 2011. i djeluje kao nevladina, neprofitna organizacija. Od osnivanja do sada su uspjeli sugenerirati 350 novih radnih mjesta, pretežno za mlade, dok je u procesu inkubacije do sada pokrenuto 18 startupa, 14 malih preduzeća i 13 startupa² u procesu virtualne inkubacije³.

Programi za podršku samozapošljavanju u BiH

Federalni zavod za zapošljavanje u 2017 godini realizira „Program sufinansiranje samozapošljavanja Start up 2017“⁴ kao poticajnu mjeru za samozapošljavanje. Program je namijenjen svim nezaposlenim osobama koje su najmanje šest mjeseci prijavljene na evidenciju nezaposlenih, bez obzira na starosnu dob i obrazovanje. Poticajna mjera se ogleda u tome da Federalni zavod za zapošljavanje nezaposlenim osobama, nakon što registruju djeletnost/mali biznis, isplaćuje poticajna sredstva i to 300 KM mjesečno za muškarce, odnosno 330 KM za žene u narednih 12 mjeseci.

²Izvor: www.intera.ba

³Virtualna inkubacija podrazumjeva i usluge poslovnog savjetovanja, usluge povezivanja sa partnerima u zemlji i inostranstvu, posredovanje pri traženju investitora, razvoj postojećeg ili novog proizvod zasnovanog na inovacijama i znanju, prodaju proizvoda na inostranom tržištu.

⁴Izvor www.fzzz.ba

Također, na ime troškova pokretanja djelatnosti/malog biznisa (registracija, ljekarsko uvjerenje, taksa, materijal, oprema/sredstva za rad i sl.), Zavod će isplatiti/refundirati sredstva u iznosu od 200 KM, pod uvjetom da korisnik dostavi pravdanje u tu svrhu, uz isplatu prvog dijela mjesečne refundacije. Ukoliko korisnik u okviru samostalne djelatnosti/malog biznisa zaposli drugu osobu, mjesečno će mu se isplaćivati/refundirati sredstva u iznosu od po 300 KM po novozaposlenoj osobi u narednih šest mjeseci (iznos obaveznih doprinosa na i iz najniže plaće u Federaciji BiH). Za ovaj program predviđena su sredstva u iznosu od 3.000.000 KM za 2017., 2018. i 2019. godinu.⁵

JU Zavod za zapošljavanje RS u 2017 godini realizira „Projekat podrške samozapošljavanju 2017“ čija je ukupna vrijednost 2.000.000, a projektom je planirano samozapošljavanje 400 nezaposlenih osoba. Ovaj program je namijenjen svim nezaposlenim osobama koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih u Republici Srpskoj. Poticajna mjera obuhvata davanje bespovratnih sredstava u iznosu od 5.000 KM po korisniku i to na način da se nakon potpisivanja ugovora isplati 70% ugovornog iznosa, a iznos od 30% se isplaćuje nakon 12 mjeseci kada se utvrdi da je korisnik poštovao ugovorne obaveze.⁶

Brčko Distrikt BiH za realizaciju Programa samozapošljavanja već duži niz godina iz budžeta izdvaja 500.000 maraka na koji se mogu prijaviti nezaposlene osobe.

Za razliku od programa koji provode zavodi za zapošljavanje FBiH i RS postoje i poticaji za samozapošljavanje koje

⁵Federalni zavod za zapošljavanje „„Program sufinansiranje samozapošljavanja Start up 2017“ Sarajevo januara/siječnja 2017. godine

⁶Izvor www.zzzrs.net

dodjeljuju određene općine koji su namijenjeni isključivo mladim osobama (stanovnicima tih općina). Općina Centar Sarajevo za tu namjenu iz budžeta izdvaja približno 100.000 KM na godišnjem nivou. Podrška koju ova općina pruža ogleda se u sufinansiranju troškova pokretanja biznisa kroz finansiranje troškova registracije biznisa, troškova sredstava za rad, zakupa poslovnih prostorija, obrtnih sredstava, naknade za doprinose i ostalih troškova. Na osnovu javnog poziva biraju se najbolji poslovni planovi mladih, te se najbolji nagrađuju bespovratnim sredstvima za pokretanje biznisa maksimalnog iznosa do 15.000. KM

Općina Tešanj je 2011. godine pokrenula projekat „Poslovne ideje mladih“ te uspješno finansirala niz projekata mladih ljudi iz ove općine. Po ovom modelu Općina finansira troškove registracije preduzeća, doprinose za dio zaposlenih u periodu do 3 godine, a u određenim slučajevima Općina, također, finansira troškove zakupa poslovnog prostora.

Općina Stari Grad Sarajevo 2017. godine počela je sa dodjelom bespovratnih sredstava za Startup biznise. U budžetu Općine za ove svrhe izdvojeno je 15.000 KM, a mjera podrazumjeva sufinansiranje troškova pokretanja i razvoja biznisa mladih sa područja Općine Stari Grad Sarajevo.

Navedeni primjeri predstavljaju dobre prakse lokalnih zajednica koje doprinose ekonomskom razvoju lokalnih zajednica i rješavanju pitanja nezaposlenosti u Bosni i Hercegovini sa posebnim naglaskom na mlade.

Uticaj preduzetničke aktivnosti na ekonomski rast

Iskustva u zemljama EU

U zemljama Europske unije veća stopa nezaposlenosti rezultira većom stopom preduzetničke aktivnosti odnosno sve više nezaposlenih odlučuje se za pokretanje vlastitih biznisa, a najveću stopu preduzetničke aktivnosti u Europi nose osobe u starosnoj dobi između 25 i 34 godine.⁷

U Europskoj uniji postoji 23 miliona malih preduzeća koji čine 99% od ukupnog broja preduzeća u kojima radi 67% od ukupne radne snage, također, na godišnjem nivou mala preduzeća generiraju najviše novih radnih mjesta u procentu 85% od ukupnog broja novootvorenih radnih mjesta. Zbog svega navedenog, politika EU prema malim preduzećima osmišljena je kako bi se kontinuirano ulagalo u poboljšanje poslovnog okruženja i preduzetničke klime, otvaranje novih radnih mjesta te olakšanje pristupu finansiranju i tržištu za mala preduzeća.

U skladu sa politikam EU, Europska komisija ističe da preduzetništvo pomaže otvaranju radnih mjesta i ekonomskom rastu, preduzetništvo je od presudnog značaja za konkurentnost, preduzetništvo razvija lične potencijale ljudskih resursa i preduzetništvo razvija opći društveni interes.

Austrija, kao visoko razvijena zemlja članica Europske unije, svoj ekonomski rast je temeljila i temelji na malim

⁷Izvor CUPESSE (Zouhar, Luke, Horish, Tosun , & Shore , 2015., str. 1)

preduzećima (obrt, trgovina, turizam) i uspješan je primjer politike općeg razvoja poticanjem nastanka malih preduzeća. Mala preduzeća u Austriji zapošljavaju 65% od ukupne radne snage.

Mala i srednja preduzeća u Njemačkoj čine 99,7% ukupnog broja preduzeća, zapošljavaju oko 70.2% radne snage privatnog sektora, stvaraju 49% BDP-a, ostvaruju 41.2% prihoda ukupne ekonomske aktivnosti, zapošljavaju 81.9% svih pripravnika, a u izvozu učestvuju s udjelom od 21%. Kao poticaj razvoju preduzetništva u Njemačkoj postoje finansijske institucije pod nazivom Štedionice koje kreditiraju i finansiraju ekonomski razvoj zemlje sa posebnim akcentom na ulaganje u razvoj privatnog preduzetništva i malih preduzeća. Švicarska⁸ je poznata po tome što je svoj ekonomski razvoj pretežno temeljila na malim i srednjim preduzećima. Ona ulaže u obuke o preduzetništvu na fakultetima i u malim preduzećima, a postoje i programi koji nude novčanu pomoć za osnivanje i razvoj malih preduzeća kao i pomoć za povećanje zaposlenosti i istraživanja.⁹

Uzimajući u obzir navedena iskustva i direktnu vezu između ekonomskog razvoja i razvoja preduzetništva i preduzetničke aktivnosti, vidljivo je da je potrebno na institucionalnom nivou kreirati mjere i pružiti podršku preduzetnicima koji su generatori ekonomskog razvoja.

⁸Iako nije članica EU geografski pripada Europi i visoko razvijena je zemlja pa su navedena iskustva relevantna za ovu politiku.

Preporuke

Bosna i Hercegovina mora postati država povoljnog poslovnog okruženja, zemlja koja će prepoznati savremene ekonomske izazove i odgovoriti na njih. Preduzetnici početnici su snaga koja uz adekvatnu institucionalnu podršku mogu doprinijeti razvoju cjelokupne ekonomije. Rješavanje nezaposlenosti kroz nove i inovativne načine zapošljavanje te spajanje preduzetnika i inovatora iz Bosne i Hercegovine sa globalnim tržištima, finansijama i tehnologijama može biti jedan od rješenja velike stope nezaposlenosti i odlaska radno sposobnih ljudi iz zemlje.

U posljednje tri godine u BiH preduzetnička aktivnost se povećala, pa tako od početka 2016. do marta 2017. godine registrovano je 16.882 novih preduzeća. Najveći broj registrovanih preduzeća je u Sarajevu, Banjoj Luci i Mostaru, a skoro svako deseto preduzeće je iz oblasti ugostiteljstva i ostalih uslužnih djelatnosti (saloni ljepote, trgovina, prevoz putnika, popravka vozila itd.).¹⁰

Iako među novoosnovanim biznisima još uvijek dominiraju uslužne djelatnosti važno je napomenuti da u Bosni i Hercegovini postoji i niz pokrenutih startup kompanija koje uspješno posluju na domaćim, regionalnim i globalnim tržištima, a pokrenuti su od strane mladih ljudi. Neki od njih su „VRET“ (virtualna, realna terapija), to je softversko rješenje

¹⁰ Agencija za statistiku BiH

koje pomaže ljudima da prevaziđu svoje strahove i liječe duševne bolesti kroz korištenje virtualne stvarnosti, zatim „Zdraviji.ba“, besplatni online servis stvoren s ciljem unapređenja kvalitete zdravlja, te portal „Giikly“ koji svojim rješenjima omogućava djeci da steknu nova znanja i vještine kroz kreativne vježbe i rješavanje problema, itd.

Država treba poticati nezaposlene na samozapošljavanje, kreirajući poticajne programe pri čemu je najvažnije osiguravanje početnog kapitala, kreiranje preduzetničke infrastrukture pri čemu se posebna pažnja treba posvetiti kreiranju biznis inkubatora/akceleratora i tehnoloških parkova. Postoji i podrška programima neformalnog obrazovanja koji se bave edukacijom mladih o preduzetništvu, startup poduhvatima itd. Procedure za otvaranje kompanija moraju biti pojednostavljene i jeftinije. Moraju postojati programi podrške preduzetništvu koji će biti dostupni svima koji imaju preduzetnički potencijal. Moraju postojati mjesta gdje će mladi uz pomoć stručnjaka razvijati svoje ideje i pokretati uspješne biznise koji će biti konkurentni na globalnim tržištima.

Ujednačavanje i pojednostavljene procedura za osnivanje preduzeća

Administrativni postupak za registraciju preduzeća treba reformirati na način da se sam postupak odvija efikasno i brzo izbacivanjem nepotrebnih troškova koji opterećuju osnivače

preduzeća. Potrebno je ujednačiti postupak registracije preduzeća na čitavoj teritoriji Bosne i Hercegovine.¹¹

Ove mjere prije svega bi osigurale jednostavan i jeftin početak poslovanja preduzetnicima početnicima te značajno poboljšala poslovnu klimu i privukla veliki broj investicija.

1. Skratiti proces registracije preduzeća uvođenjem principa dobre i efikasne uprave te težiti uvođenju jednošalterskih sistema kako bi se osnivači oslobodili nepotrebnih parafiskalnih nameta za takse i ovjere, a najznačajnije od svega je ušteda vremena i resursa u samom početku.
2. Potrebno je uspostaviti elektronski sistem registracije koji će biti povezan sa nadležnim institucijama kako bi se brzo i efikasno provjerili podaci i druge relevantne činjenice, a sam proces bi koštao manje i provodio bi se brže.
3. Smanjenje minimalnog osnivačkog kapitala za društva sa ograničenom odgovornošću.
4. Ukidanje sudskih taksi za prvo osnivanje privednog subjekta u sudski registar, ukidanje administrativnih taksi, te smanjivanje notarskih naknada za obradu osnivačkih akata privrednih društava.

¹¹U Republici Srpskoj napravljen pomak u pogledu olakšavanje procedura za osnivanje preduzeća u smislu troškova i trajanje same procedure, u ostatku BiH trenutni zakonodavni okvir usporava proces registracije i na samom početku stvaraja teške finansijske obaveze preduzetniku početniku.

Poreske olakšice za preduzetnike početnike sa fokusom na mlade

U početku poslovanja preduzetnici početnici su suočeni sa velikim nametima koji u velikom broju slučajeva rezultiraju krahom poslovnog poduhvata ili nezapošljavanjem novih radnika. Da bi se ova situacija promijenila potrebno je napraviti izmjene zakona i podzakonskih akata koji regulišu poreze na dobit i doprinose za zaposlene na način:

1. Smanjenje stope doprinosa za preduzetnike početnike koji prvi put otvaraju preduzeće na vremenski period od 6 mjeseci.
2. Smanjenje stope doprinosa za svaku novozaposlenu osobu u takvim preduzećima na period od 12 mjeseci.
3. U prvoj godini poslovanja osloboditi preduzetnike početnike plaćanja poreza na dobit.

Finansiranje preduzetničkih/startup poduhvata

Najveći problem budućim mladim preduzetnicima predstavlja upravo nedostatak vlastitog početnog kapitala za pokretanje preduzetničkog poduhvata i zato je potrebno:

1. Formiranje Startup fonda na entitetskim nivoima koji bi funkcionirali na principu dodjele bespovratnih sredstava koji bi bili dostupni preduzetnicima početnicima za pokretanje i razvoj startup preduzeća. Sredstva za Startup fond bi se osiguravala izdavanjima

entitetskih i kantonalnih nivoa vlasti u koordinaciji sa programima za samozapošljavanje entitetskih zavoda za zapošljavanje. Što bi u praksi značilo da preduzetnik početnik može aplicirati za sredstva Startup fonda koja su mu potrebna za početak poslovanja i entitetskih zavoda za zapošljavanje koji bi mu finansirali obavezne poreske obaveze i davanja u periodu od godinu dana.

2. Mjere lokalnih zajednica u ovom pogledu u zavisnosti od budžeta kojim lokalna zajednica raspolaže trebaju se ogledati u davanju bespovratnih sredstava za pokretanje biznisa na području te općine ili davanju beskamatnih pozajmica za početak poslovanja ili razvoj već postojećeg preduzeća ne starijeg od godinu dana.

Biznis inkubatori/akceleratori, tehnološki parkovi

Biznis inkubatori su mjesta gdje preduzetnici početnici započinju svoje prve korake. Koliko je ta podrška značajna govori i podatak da 80% novoosnovanih biznisa koji su bili u procesu inkubacije uspeva dok to nije slučaj sa biznisima koji nemaju takvu podršku, te je procenat uspeha takvih preduzeća samo 20%. Biznis inkubatori značajan su dio preduzetničke infrastrukture jer podrazumijevaju niže troškove poslovanja, veće šanse za preživljavanje i rast u prvim godinama poslovanja i samim tim manji rizik. Usluge koje inkubatori pružaju pored korištenja prostora su procjena poslovnih ideja, stalna podrška preduzetnicima putem

poslovnog savjetovanja, zajedničko korištenje opreme i brojne druge usluge.

Biznis akceleratori mogu biti dijelom biznis inkubatora, a usmjereni su na razvoj novoosnovanih startup preduzeća, pružajući niz usluga koje su potrebne preduzetnicima početnicima od edukativnih programa, mentorskih programa, umrežavanja i povezivanja sa investitorima.

Tehnološki parkovi su mjesta na kojem se povezuju stručnjaci i preduzetnici koji žele ostvariti svoje poslovne poduhvate utemeljene na novim tehnologijama. Obično su opremljeni najnovijim tehnologijama koje su dostupne na korištenje preduzetnicima koji koriste njihove usluge.

Kao podršku novoosnovanim kompanijama i startupima potrebno je na lokalnim nivoima (gradova ili općina) uspostaviti :

1. Biznis inkubatore/akcelaratore koji će se finansirati ili sufinansirati od strane svih nivou vlasti u skladu sa budžetskom snagom. Ovdje je posebno važno da svaki od uspostavljenih inkubatora mora pratiti specifične potrebe te lokalne zajednice.
2. Tehnološke parkove koji će pružiti podršku preduzetnicima početnicima koji svoje poslovne modele temelje na novim tehnologijama. S obzirom da uspostavljanje tehnoloških parkova iziskuje značajna finansijska sredstva potrebno je pored budžetskih

sredstava pronaći investitore koji su zainteresovani za ulaganje u ovakve projekte (privatni investitori, međunarodni donatori EU, dijaspora).

3. Osigurati finansiranje i sufinansiranje programa neformalnog obrazovanja koji za cilj imaju podršku samozapošljavanju kroz programe edukacije, a koji provode nevladine organizacije ili druge organizacije osnovane za tu namjenu.
4. Osigurati finansiranje za programe edukacije koji se provode u biznis inkubatorima/akceleratorima i tehnološkim parkovima.

Literatura

- „Mala i srednja preduzeća u EU“, Ksenija Vuković, Sveučilište u Zagrebu, 2013.
- „Osnove poduzetništva“ priručnik, Visoka poslovna škola Zagreb 2015.
- Centar za inovativnost i preduzetništvo, priručnik „Šta su poslovni inkubatori?, Zenica
- „Poduzetništvo i mladi u BiH“, Mala srednja i mlada preduzeća
- Izvještaj o lakoći poslovanja za 2017. DOING BUSINESS 2017 - Equal Opportunity for all Svjetska banka, oktobar 2016
- Agencija za statistiku BiH
Federalni zavod za zapošljavanje
Zavo Zavod za zapošljavanje Republike Srpske
Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikt
- Internet stranice:
www.poslovnookruzenje.ba
www.intera.ba
www.restart.ba
www.zeda.ba
www.network.ba
www.cerpod-tuzla.org

